

40 . Bucium | Județ: Alba | Punct: Frasin, Rodu | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 3468.04

Perioade: Antichitate, Perioada modernă

Epoci: Epoca romană timpurie, Perioada modernă

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Industrial, Neatribuit

Autori: Ionuț Bocan, Paul Damian, Matei Drîmbărean, Ilie Lascu, Vasile Moga, Adriana Pescaru, Alexandru-Mircea Rațiu, Nicolae-Cătălin Rișcuța, Costin Daniel Țuțuianu

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva

Rezumat

Cercetarea arheologică sistematică s-a efectuat în perspectiva realizării unui proiect pentru deschiderea unei exploatări miniere aurifere care urmează să afecteze terenul cercetat.

Izvoarele istorice menționau existența în această arie a unor importante vestigii databile în epoca romană.

Perimetrul de cercetare din campania 2005 a cuprins masivele muntoase Rodu și Frasin cu extindere în zonele limitrofe, respectiv depresiunea numită Vâlcea precum și văile Abruzelului și a Șesii.

Cercetarea arheologică a avut două componente distincte, desfășurate simultan : cercetarea de teren (periegheză) și săpătura arheologică.

Cercetarea arheologică de teren a vizat identificarea vestigiilor semnalate în literatura de specialitate, în special vechi lucrări miniere considerate de epocă romană, precum și a unor noi locații cu potențial arheologic.

Prin cercetări de teren au fost identificate punctele arheologice semnalate deja în literatura de specialitate și au fost consemnate noi puncte care ar putea să aibă potențial arheologic, în special lucrări miniere vechi atât de subteran, dar mai ales de suprafață.

Raport

Programul de Cercetare Arheologică Bucium a debutat în anul 2004, având ca obiectiv cercetarea arheologică sistematică în perspectiva realizării unui proiect pentru deschiderea unei exploatări miniere aurifere care urmează să afecteze terenul cercetat.

Întrucât izvoarele istorice menționau existența în această arie a unor importante vestigii databile în epoca romană, s-a procedat la o cercetare extinsă a acestei zone.

Raportul prezintă rezultatele cercetărilor arheologice desfășurate în campania octombrie–noiembrie 2005.

Perimetrul de cercetare din campania 2005 a cuprins masivele muntoase Rodu și Frasin cu extindere în zonele limitrofe, respectiv depresiunea numită Vâlcea precum și văile Abruzelului și a Șesii. Obiectivul echipei de cercetare a fost realizarea unei diagnoze arheologice, dar și a unei cercetări preventive a acestui spațiu prin metode specifice precum cercetări de teren, chestionare și săpături.

Regiunea are aspectul unei depresiuni, fiind străbătută de un mic pârau și înconjurată de masivele muntoase Măgura, Rodu și Frasin. În mod concret, a fost cercetată porțiunea fără pădure aflată în zona piemontană, între nivelul luncii și pădurea compactă care acoperă jumătatea superioară a masivelor Rodu și

Frasin.

Perimetrul din jurul masivelor muntoase Frasin și Rodu nu a mai făcut obiectul unor investigații din punct de vedere arheologic până acum, astfel încât existența unor vestigii databile în epoca romană se afla doar în stadiul de enunț. Potrivit lui Ion Rusu Abrudeanu: „Pe teritoriul comunei Bucium întâlnim urme vădite de exploatare romane în muntele Frasinul, care desparte satele Bucium Șeasa și Bucium Muntari [...] Exploatarea de la Frasin sunt, după cele de la Cetatea Mare și Cetatea Mică din masivul Roșiei Montane, cele mai impunătoare și uriașe lucrări subterane din timpul Romanilor. Corandele impozante care străbat întreg masivul stâncos al muntelui dinspre Bucium Muntari (Valea Abruzelului) spre Bucium Șeasa, o ilustrează în mod strălucit”².

În opinia lui Volker Wollmann puținele informații privitoare la această zonă de exploatare romană, s-ar datora doar stadiului incipient al cercetărilor³.

Cercetarea arheologică a avut două componente distincte, desfășurate simultan : cercetarea de teren (periegeză) și săpătura arheologică.

În demersul nostru am pornit de la premisa că zonele cu potențial arheologic trebuie căutate în apropierea vechilor exploatare miniere, deoarece locuirea umană din această zonă nu poate fi privită independent de practicarea mineritului. Cercetarea de teren s-a desfășurat cu metode și mijloace specifice, realizându-se colectarea de materiale aflate la suprafața solului, strângerea de informații de la localnici, consemnarea toponimelor, efectuarea de schițe și fotografierea tuturor obiectivelor care ar putea constitui zone de interes arheologic.

Cea de-a doua componentă a campaniei a constat în efectuarea de sondaje arheologice stratigrafice. A fost acoperită cu sondaje doar zona aflată pe versanții de S și SV ai Frasinului, dar au fost sondate și 2 terenuri de la poalele Măgurii și unul din zona Rodu. S-a urmărit verificarea potențialului arheologic al unor zone, dar și o extindere cât mai largă a spațiului cercetat.

Cercetarea arheologică de teren a vizat identificarea vestigiilor semnalate în literatura de specialitate, în special vechi lucrări miniere considerate de epocă romană, precum și a unor noi locații cu potențial arheologic.

Principalul obiectiv al cercetărilor de suprafață din această campanie a fost efectuarea unor periegeze în zona împădurită în vederea identificării și consemnării lucrărilor miniere vechi din masivele muntoase Rodu și Frasin. În cursul acestor cercetări de teren au fost identificate numeroase lucrări miniere precum: corandele Rodu, Frasin, Vulturilor, Trăncăloaia și galeriile La vulpea, Rendea, Liciu etc. De asemenea, în zona Dealul Băilor și pe versantul estic al Frasinului au fost identificate numeroase lucrări miniere de suprafață sub forma unor gropi și șanțuri de dimensiuni variabile.

Stratigrafic, în cele mai multe cazuri a fost surprinsă o succesiune formată din doar două sau trei depuneri de sol. În zonele din apropierea luncii depunerile sunt mai groase și mai complexe, iar la altitudine, depunerile de sol sunt mai reduse și amestecate cu o mare cantitate de rocă. În câteva secțiuni am descoperit halde de steril rezultat în urma activităților de exploatare minieră. Săpăturile arheologice limitate pe care le-am efectuat în cursul acestei campanii au relevat, în general, existența a cel mult trei straturi de depunere:

- strat vegetal actual;
- strat intermediar care conține, uneori, elemente de cultură materială;
- strat de sol steril arheologic.

În campania din anul 2005, au fost cercetate 20 de terenuri aparținând unui număr de 14 proprietari, aflate în punctele Muncei, Livadă, Frasin, Vâlcea, Doștină. Pe aceste proprietăți au fost trasate și săpate 53 de secțiuni arheologice dintre care 3 cu dimensiunile de 10 x 2 m, iar celelalte 50 cu dimensiunile de 10 x 1,5 m. În două cazuri a fost necesară extinderea unităților de săpătură prin practicarea unor casete cu dimensiunile de 7,5 x 2 m, respectiv 5 x 2 m. Adâncimea la care s-a săpat este variabilă între 0,55 m și 2,00 m. Întreaga suprafață săpată însumează 767,5 m².

Cercetările s-au concentrat pe versantul sudic și sud-estic al masivului Frasin, în partea superioară a

depresiunii numită Vâlcea. Zona se prezintă sub forma unui teren în pantă, extrem de denivelat, mărginit la partea superioară de pădure, în stânga pârâului ce străbate Vâlceaua. Pe suprafața terenului sunt vizibile urmele unor vechi exploatări miniere (guri de mină, halde de steril, canale de aducțiune a apei etc.). Terenul este utilizat ca pășune și fânaș. De asemenea au fost sondate și două terenuri de la poalele Măgurii și unul din zona Rodu.

Continuând cercetările efectuate în campania precedentă, cele două secțiuni săpate în anul 2004 pe proprietatea Floca George (1) au fost completate cu încă patru unități de săpătură, trasate cu scopul de a verifica stratigrafic o suprafață cât mai mare din acest teren.

Cea mai mare parte a secțiunilor cercetate nu au furnizat descoperiri arheologice. În câteva cazuri am consemnat descoperirea, imediat sub solul vegetal a unor fragmente ceramice, cuie și bucăți de fier aparținând epocii moderne. În trei secțiuni am descoperit câteva fragmente ceramice rulate, aparținând epocii romane. Singurele decoperiri care merită a fi menționate sunt cele șase complexe arheologice cercetate.

În secțiunea 04 10 11 004, în c. 1-2, la adâncimea de 1,30 m a apărut cărbune și cenușă, iar ulterior, la adâncimea de 1,57 m s-a conturat complexul arheologic denumit 04 10 11 004_CPL1_M1 sub forma unei gropi de formă alungită, cu colțurile rotunjite. Pe latura estică a gropii au fost descoperite fragmente ceramice foarte corodate dintr-un opaiș. În apropierea complexului, în c. 3 a fost descoperită o cantitate de cenușă și cărbune precum și fragmente ceramice aparținând unui ulcior. După secționarea longitudinală și apoi golirea gropii, s-a observat că aceasta nu era foarte adâncă, coborând doar până la 1,65 m, nu avea urme de arsură sau cărbune și nu conținea alte materiale arheologice. Totuși, dimensiunile, forma și inventarul arheologic descoperit sugerează existența unui complex funerar roman.

Drept urmare, pe profilul vestic al secțiunii a fost deschisă o casetă cu dimensiunile de 7,5 x 2 m. În urma cercetării, în c. 6-10, între cotele 1,50–1,75 m, a fost surprins un complex cu multă arsură și cărbune, numit 04 10 11 004_CPL2. Complexul, de mari dimensiuni, depășea limitele suprafeței cercetate, apărând sub forma unei lentile de culoare neagră. Această lentilă era dispusă peste o amenajare formată din bolovani de dimensiuni medii, situată imediat peste stânca nativă, relevată la adâncimea de 1,75 m. Nu au fost descoperite materiale arheologice. Stratigrafic însă, complexul aparține aceluiași nivel cu groapa consemnată anterior, datată cu materiale ceramice de epocă romană.

Pe proprietatea David Victor, în secțiunea 04 11 11 001, în c. 5-9, la adâncimea de 0,30 m, a fost sesizată existența unui complex arheologic, constând într-o vatră de foc temporară sub forma unei suprafețe de pământ ars de culoare roșie, care avea pe suprafața și în jurul său bucăți de cărbune și fragmente ceramice de epocă romană. Prin urmare, între m. 4 și 9, pe profilul vestic, a fost deschisă o casetă cu dimensiunile de 5 x 2 m. În jurul vetrei 04 11 11 001_CPL1_V1, dezvelită în întregime, pe o suprafață de câțiva m², a fost descoperit cărbune, fragmente ceramice romane, bucăți de minereu și așchii din rocă dură. Extinderea acestor vestigii ne fac să postulăm existența unui complex de dimensiuni mai mari, dar care nu a putut fi delimitat în suprafață, ci doar pe profil, având o adâncime de 0,30 m, în c. 4-9.

La cca. 20 m SV de acest complex, pe aceeași proprietate, în secțiunea 04 11 11 001, în c. 2-4, a fost sesizată existența unei intervenții antropice, probabil un șanț, numit 04 11 11 002_CPL1. Deși nu a putut fi delimitat în plan, existența complexului poate fi enunțată datorită cantității mari de cărbune aflat în interior. Nu au fost descoperite însă materiale arheologice.

Un șanț asemănător a fost descoperit și la cca. 15 m spre N de această zonă, în secțiunea 04 11 11 005, în c. 6–8, începând de la cota -0,80 până la 1,20 m. În c. 6, lângă profilul nordic al secțiunii, la adâncimea de 0,80 m, a fost descoperită o râșniță primitivă, cu urme de utilizare pe ambele fețe, de formă concavă.

Având în vedere conformația terenului, apropierea de lucrările miniere vechi cunoscute sub numele de Coranda Frasin, descoperirea celor trei complexe și a râșniței primitive semnalate anterior, considerăm că este posibilă existența, în acest perimetru, a unei zone legate de prelucrarea minereului aurifer, datând din epoca romană.

Un alt complex a fost descoperit în secțiunea 04 11 13 003 plasată pe proprietatea lui Nicoară Victor. Acesta constă într-o aglomerare de pietre, descoperită la adâncimea de 0,60 m, fără o dispunere coerentă,

cantonate în jumătatea sudică a unității de săpătură. În stratul arheologic de deasupra lor au fost descoperite fragmente ceramice din epoca romană și moderne, amestecate, iar la nivelul pietrelor, doar fragmente ceramice romane. Destinația acestui complex, numit 04 11 13 003_CPL1, nu poate fi precizată în acest moment, fiind necesară extinderea cercetărilor.

Cercetările efectuate în cursul campaniei din 2005 la Bucium au îmbogățit informațiile cu privire la vestigiile antice din acest perimetru. Prin cercetări de teren au fost identificate punctele arheologice semnalate deja în literatura de specialitate și au fost consemnate noi puncte care ar putea să aibă potențial arheologic, în special lucrări miniere vechi atât de subteran, dar mai ales de suprafață.

În ceea ce privește strict zona cercetată în cursul campaniei din 2005, cea mai mare parte a unităților de săpătură trasate nu a furnizat descoperiri arheologice. Prin urmare, concluzia care se impune este aceea că activitățile umane legate fie de habitat, fie de exploatarea resurselor naturale, au avut o intensitate redusă de-a lungul perioadelor istorice anterioare epocii moderne.

Totuși, complexele arheologice cercetate, precum și materialele arheologice descoperite, deși puțin numeroase, indică existența a trei microzone cu potențial arheologic. Săpăturile arheologice din aceste microzone sugerează, cel puțin până în prezent, faptul că nu avem de-a face cu mari structuri de habitat sau de exploatare economică, fiind vorba mai degrabă de activități umane sporadice și de scurtă durată.

Mult mai extinse sunt însă exploatările miniere din partea superioară a masivelor Rodu și Frasin. Ele par să fie rezultate ale unei activități economice intense și de lungă durată, dar datarea și încadrarea lor istorică nu poate fi făcută decât prin cercetări mai complexe, care depășesc sfera de activitate și posibilitățile arheologiei clasice.

Note

- 1. Vezi CCA 2005, p. 77-81.
- 2. Rusu Abrudeanu 1933, p. 121-122.
- 3. Wollmann 1996, p. 142.

Informații suplimentare online

[Raportul 3329 din cronica.cimec.ro](http://raportul3329.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
